

45.
Baskı

Adem Güneş

Çocuk
Davranışlarını
Anlama
Rehberi

GÖZDEN
GEÇİRİLMİŞ
YENİ BASKI

ÇOCUK NEYİ
NEDEN YAPAR 2

TİMAS
Tİ

i y i k i k i t a p l a r v a r . . .

TİMAŞ YAYINLARI

İstanbul 2022

timas.com.tr

ÇOCUK NEYİ NEDEN YAPAR?-2
Çocukların Davranışlarını Anlama Rehberi

Adem Güneş

TİMAŞ YAYINLARI | 5617
Aile Kitaplığı | Aile Eğitimi | 51

EDİTÖR

Seval Akbiyık

KAPAK TASARIMI

Esra Burak

İÇ TASARIM

Nur Kayaalp

1-44. Baskılar Nesil Yayınları

45. BASKI

Eylül 2022, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-4555-6

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Mega Basım

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3 Baha İş Merkezi

Avcılar / İstanbul

Telefon: (0212) 412 17 00

Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ÇOCUK NEYİ NEDEN YAPAR?-2

Çocukların Davranışlarını Anlama Rehberi

Adem Güneş

Adem Güneş

Adem Güneş 1969'da Ankara'da doğdu.

İlk, orta ve lise eğitimini Türkiye'de tamamladıktan sonra Rotterdam Üniversitesi Pedagoji bölümünden mezun oldu.

Yüksek Lisansını Sosyoloji bölümünde yaptı. Doktora eğitimini Sakarya Üniversitesi Rehberlik ve Psikoloji Danışmanlık Bölümü'nde 'Bağlanma Terapisi' üzerine çalıştı. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Aile Danışmanlığı, ABD'de "Bağlanma Terapisi" eğitimi aldı. WISC-R (WECHLER Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği) GESEL, METROPOLİTAN, PEABODY, AGTE Testleri Uygulama, Yorumlama ve Raporlama eğitimleri aldı.

Hollanda'da ve Belçika'da Alternatif Eğitim sistemlerini (Montessori, Waldorf, Reggio Emilia, Ferber) inceledi. Montessori Eğitimi sertifikası sahibi olan Güneş, 'Eğiticilerin Eğitimi' programları düzenledi. İstanbul Bahçelievler'de 20 Devlet Okulu'nun 40 sınıfın Montessori Eğitim Sistemi'ne dönüşmesi projesini yürüttü. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yürütülen Çocuk Erken Tanı Uyarı Sistemi (ÇETUS) projesinde yer aldı. TRT Çocuk ve Türk Telekom'da proje danışmanlığı yaptı.

Güneş'in Çocuk Eğitimi yaklaşımı, İngiliz Bristol Üniversitesi'nde araştırma konusu oldu.

Çeşitli dergilerde çocuk eğitimine ait yazılar kaleme aldı, ulusal radyo kanallarında çocuk eğitimi programları yaptı.

Türkiye Çocuk Zirvesi tarafından Çocuk Dostu Ödülü, Medya Etik Konseyi tarafından Aile ve Çocuk Programları Medya Etik Ödülü ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Senatosu tarafından Fahri Doktora Unvanı verildi.

Adem Güneş Uluslararası Aile Terapisi Derneği (IFTA-International Family Therapy Association), Amerikan Psikologlar Derneği (APA-American Psychological Association), Oyun Terapisi Derneği (APT-Association for Play Therapy) ve Amerikan Danışmanlar Derneği (ACA-American Counseling Association) üyesidir.

Pedagojik Danışman ve Aile Danışmanı olan Güneş halen *Baby&You*, *Mother&Baby* ve *Aktüel Yaşam* dergilerinde yazmaktadır.

Yayınlanmış 23 Türkçe, 2 İngilizce eseri bulunan Güneş, "Çocuğa duyarlılığın artmasının toplumsal iyi oluğa katkı sağlayacağını" vurgulamaktadır.

Adem Güneş evli ve dört çocuk babasıdır.

Yayınlanmış Eserleri:

Türkçe

Kendini Affet

Bırak ve Rahatla

Cezasız Eğitim

Cezasız Eğitim-2 / Edinerek

Öğrenme ve Pratik

Uygulamalar

Adım Adım Çocuklarda

Cinsel Eğitim

Ergenlik Döneminde 100

Temel Kural

7-14 Yaş Dönemi Çocuk

Eğitiminde 100 Temel Kural

0-6 Yaş Dönemi Çocuk

Eğitiminde 100 Temel Kural

Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural

Çocuk Neyi Neden Yapar 2

Çocuk Neyi Neden Yapar

Çocuk Deyip Geçmeyin

Aile ile Bağlanma / Aidiyet

Güvenli Bağlanma

Mahremiyet Eğitimi

Doğal Ebeveynlik

Çocukluk Sırrı

Doğru Bilinen Yanlıklar

Pozitif İletişim

Annelik Sanatı

Tatil Sürecinde Çocuk Eğitimi

Rahat Bırakın Beni

Bilmezsen Korkarsın Tabi

İngilizce

The Wonder of Childhood

The Education of Privacy for Children

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Çocuk Neden Ağlar?	11
(1) Psikolojik Sebepler.....	12
(2) Fizyolojik Sebepler	17
Çocuk Neden Küser?	25
Küsme Davranışının Pedagojik Sebepleri Nelerdir?	26
Küsme Davranışının Alışkanlığa Dönüşmemesi İçin	
Ne Yapmak Gerekir?	28
Ne Yapılmalı?.....	29
Çocuk Neden Şımarır?	37
Çocuk Şımartıldıysa Bundan Sonra Nasıl	
Davranmak Gerekir?	38
Çocuk Neden Yılışır?.....	43
Çocuk Yılışıklığı Öğrendiyse Çıkış Yolu Nasıl Olmalı?	44
Çocuk Neden Anneden Ayrılmak İstemez?	49
Ne Yapılmalı?.....	51
Çocuk Neden Emmeyi Reddeder?.....	57
(1) Duygusal sebepler	58
(2) Fizyolojik sebepler.....	62
Çocuk neden çok emer?.....	62
Çocuk Neden Anne-Baba İle Yatmak İster?	67
Çocukla Beraber Yatmak Önemlidir	68
Güvenli Bağlanma İçin Birlikte Yatmak Şart mı?	69
Gece Terörü Nedir?	70
Gece Terörü Yaşayan Çocuğa Nasıl Davranmalı?.....	73
Yatak ve Oda Ayırma Nasıl Olmalı?	73

Çocuk Neden Erken Kalkmaz?.....	79
Çocuk Sabah Nasıl Vaktinde Kalkar?.....	80
Çocuk Akşam Nasıl Yatmalı?	89
Yaşama Sevinci Olan Çocuk Uyumak İstemez	92
Çocuk Neden Yemek Yemez?.....	97
Yeme Bozukluğunun Pedagojik Sebepleri Nelerdir?	98
Sinyalleri Algılayamama Hali Neden Oluşur?.....	99
Ne Yapılmalı?.....	100
Çocuk Neden	
Söz Dinlemez?	109
Çocuğa Söz Dinletmek mi Tesir Etmek mi?.....	110
Çocuğun Her İtirazı Söz Dinlememek Midir?.....	110
Anne Baba Tesir Gücünü Neden Kaybeder?.....	111
Bunları Biliyor Musunuz?	116
Çocuk Neden Okula Gitmek İstemez?	121
Kreşe Gitme Yaşı ve Saatleri Nasıl Olmalı?.....	122
Çocuk Okula Başlamak İçin Hazır mı?.....	123
Okulda İlk Gün Nasıl Olmalı?	129
Sosyal Refakatçi Nedir?	130
Annesinden Zorla Ayrılan Çocuklar Okula	
Uyum Sağlayabilir mi?.....	131
Çocuğun Okula Gitmek İstememe	
Sebepleri Nelerdir?	132
Ne Yapılmalı?.....	135
Çocuk Neden Ödev Yapmaz?	143
Ödev Zorunluluk Mudur?.....	155
Çocuğa Harçlık Nasıl Verilir?.....	161
Harçlık Çocuk İçin Olmazsa Olmaz mıdır?.....	161
Hangi Yaşta Ne Kadar Harçlık Verilmeli?	162
Harçlık Verilirken Nelere Dikkat Edilmeli?	163

Çocukta Öne Geçme Çabası Nedir?	169
Çocuk Neden Öne Geçmek İster?	170
Hırs mı? Azim mi?	171
Öne Geçme Çabası İçinde Olan Çocuğa	
Nasıl Yaklaşmalı?	172
Ne Yapılmalı?.....	172
Çocukta Takıntılar Neden Oluşur?.....	179
Takıntı Neden Oluşur?.....	180
Takıntılı Ebeveynlerin Takıntılı Çocukları mı Olur?	181
Çocukta Takıntı Oluşmuşsa Ne Yapılmalı?	181
Çocuğa Namaz Alışkanlığı Nasıl Kazandırılır?.....	187
Aidiyet Duygusuyla Namaz Arasındaki İlişki.....	190
Hangi Yaş Döneminde Nasıl Bir Yaklaşım	
Sergilenmeli?	190
Çocuklarda Kur'an Öğrenimi Nasıl Olmalı?	199
Çocuk Kaç Yaşından İtibaren Kur'an	
Öğrenmeye Başlayabilir?	199
Çocuklara Kur'an Ezberletmek İçin En	
Verimli Yaş Hangisidir?	204

Önsöz

Bir gün sanatçı bir dostum “Kitap okumaya hiç vaktim yok... Şöyle pratik çocuk eğitimi kitabı yazsanız da beş-on dakikalık fırsatlarda göz atarak bir şeyler öğrenecek” demişti.

Çocuk eğitimi ‘söyle bir göz atarak’ öğrenilecek şey değildir aslında. Ancak, birçok anne-baba maalesef yoğun koşturmacalar içinde detaylı kitap okumaya fırsat bulamıyor.

İşte bu kitap temel pedagojik bilgileri içermesine rağmen, kısa ve öz olarak ele alındı. Ele alınan başlıklar hemen hemen bütün anne-babaların sorunları arasındaydı. Ki bilhassa da sıklıkla karşılaşılan bu sorunlardan seçmeye çalıştık konuları.

Her konu bitiminde, soru-yorumlara da yer verildi ki, konunun anlaşılmasında kolaylık olsun.

Çocuk eğitimine dair ‘sıkça sorulan sorulara’ cevap vermeye çalıştığımız bu kitap, ebeveynlerin başucu kitabı olmayı hak ediyor.

ÇOCUK NEDEN AĞLAR?

Hiçbir çocuk sebepsiz ağlamaz. Çocuk ya gelişimi 'engellendiğinde' ya da 'ihtiyacı giderilmediğinde' ağlar.

Ağlamaların bir 'alışkanlık bozukluğuna' dönüşmesi için ihtiyaçlar 'vaktinde ve yeterince' giderilmelidir. Aksi takdirde çocuk, bir gerilim hali yaşar ve ağlamaya başlar.

Çocuğun ağlamasını "Şımarıklık yapıyor!" veya "Ağlar ağlar susar!" şeklinde düşünmek oldukça yanlış bir tutumdur. Zira bu, çocuk-ebeveyn ilişkisine zarar verir.

Çocuk ağlamalarının iki ana sebebi vardır:

- (1) Psikolojik sebepler,
- (2) Fizyolojik sebepler.

Bu sebeplere biraz daha yakından bakalım.

(1) Psikolojik Sebepler

Erken çocukluk döneminde ağlamalar, genellikle psikolojik sebeplere dayanır. Psikolojik nedenler, 'duygusal ihtiyaçların giderilmemesi ile oluşan gerginlikler'dir.

Temel duygusal ihtiyaçları inceleyecek olursak;

Güvenli bağlanma

Çocuk 2 yaşa kadar annesini kendisinin bir parçası zanneder. Bu nedenle her an annesini yanında görmek ister, böylece kendini güvende hisseder.

2 yaş öncesi çocukların duyguları anneden ayrılabilir kadar gelişmemiştir. Bu sebeple anne ile kısa süreli ayrılıklar bile çocukta kaygı hali oluşturur.

Öyle ki, bazen aynı odada buldukları halde çocuk, anne ile ruhen temas etmediğini hissettiğinde annesine dokunmak, onun dikkatini çekmek ister. Bu dönemde anne çocuğundan mümkün olduğunca ayrılmamalıdır.

Kaygı

Küçük yaştaki çocuklarda kaygı oldukça kolay oluşabilir. Kaygı, ağlamanın en temel sebebidir.

Örneğin, çocuk yeterince doymamış ise midesinde hissettiği acı ona kaygı verir. Uykusu varsa ve uykuyu anlamlandıramamışsa, uyku ile kontrolünü kaybedecek olması ona kaygı verir. Yahut tanımadığı bir kişinin mimikleri onun kaygılanmasına sebep olabilir. Kaygıdan dolayı ağlayan çocuğun kaygısı giderildiğinde ağlamalar kesilir.

Kaygılanmış bir çocuğun ağlamalarını bastırmak ona "Sus, ağlama!" demek oldukça yanlış bir davranıştır. Kaygıyı oluşturan sebep ne ise onu çözmek gerekir.

***Eşyaya
nüfuz
etmek
çocuk için
bir
ihtiyaçtır***

Eşyaya nüfuz etme

Çocuk merak ettiği eşyaya dokunarak, onu eline alarak, belki bazen yere vurup sesini duyarak eşyaya nüfuz eder, eşyaya gücünün yettiğini görerek kendini iyi hisseder. Eğer çocuk içinde bulunduğu çevredeki eşyaya dokunamıyor, onları tanıyamıyor ve engelleniyorsa eşyaya nüfuz edemez, eşya ile barışık olamaz. O yüzden kaygılanır ve bu kaygı sonucu ağlamaya başlar. Böylesi çocuklar, özellikle gece yatmalarında eşyalardan ve o eşyaların canlanacağını düşünmelerinden dolayı korkarlar.

Bir çocuğun eşyayı tanıması onun için bir 'ihtiyaçtır.' Bu ihtiyaç, 'merak duygusu' ile giderilir. Örneğin; çocuk için çekmeceler, mutfak eşyaları, kumanda, telefon ve masanın üzerinde duran bir vazo gizemini çözmek zorunda olduğu birer merak kaynağı olur.

Çocuğun eşyaya nüfuz etme dönemi, 4 yaşına kadar devam eder.

Örneğin çocuk mutfak gereçlerinden birini eline aldığı anda, yere vurduğunda, ağzına götürdüğünde amacı yaramazlık değil, eşyayı tanımadır. Çocuğun eşyayı tanıması dokunarak, bir cisme vurup ondan çıkan sesi duyarak ve atarak gerçekleşir çoğu kez. Çocuk bunları o eşyaya zarar vermek için değil, eşyanın hallerini keşfedebilmek için yapar.

Çocuğun eşyayı öğrenmeye çalıştığı bu dönemde engellenmesi, eşya ile temasının kesilmesi ve eşyanın

Çocuk Neyi
Neden Yapar-2

**Eşyaya
nüfuz
edebilen bir
çocuk, ona
hükmetmeyi
öğrenir**

elinden zorla alınması onun ihtiyacının giderilmemiş olmasına yol açar ki bu da çocukta bir gerginliğe sebep olur. Zira giderilmemiş ihtiyaçlar gerginliğin sebebidir. Gerginlikse çoğunlukla ağlamakla sonuçlanır.

Unutmayın ki ancak eşyaya nüfuz edebilen bir çocuk ona hükmetmeyi öğrenir...

Duygusal yoksunluk ve iktidar mücadelesi

Fizyolojik bir sıkıntısı yoksa bir çocuk, temelde iki sebepten ağlar. Çocuk ya 'duygusal yoksunluğa' düşmüşdür yahut da 'iktidar mücadelesi' veriyordur.

Duygusal yoksunluk; giderilmemiş duygusal ihtiyaçların varlığı ile ağlamaktır. Çocuğun sevmeye, dokunulmaya, kaygılı ise kaygılarının giderilmesine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçlar giderilmediğinde bir 'duygusal yoksunluk' oluşturur ki bu çocukta bir boşluk hissini ve ağlamayı da beraberinde getirir.

Duygusal yoksunluğa düşen çocuk asla ağlatılmamalı, mutlaka kucaklanmalı ve teselli edilmelidir.

İktidar mücadelesi, çocuğun gelişimi gereği yaşının sınırlarından daha ileride isteklerde bulunması ve o isteklerini elde etmek için ağlamasıdır. Örneğin 4 yaşındaki bir çocuk, telefon isteyebilir; 6 yaşındaki bir çocuk, araba kullanmak isteyebilir. 3 yaşındaki bir çocuk, abisinin kalemini alıp yazı yazmak isteyebilir. İşte bu ve benzer istekleri yerine gelmediğinde çocuk amacına erişmek için tanıdık bir yöntem olarak 'ağlamayı' tercih edebilir.

Adem
Güneş

Böylesi bir durum karşısında anne baba kararlı durmalı ve çocuğun ağlayarak giriştiği bu mücadelede ona taviz vermemelidir. Anne babalar bilmeli ki; çocuğun

iktidar mücadelesi ile ağlamaları duygusal anlamda zedelenmelere yol açmaz. Bundan dolayı kararlı durup çocuğun kullanacağı bu yöntemin işe yarar olmadığını göstermeleri gerekir.

Dolayısıyla bu durum karşısında, çocuğu ikna etmeye çalışmak da tepki verip cezalandırmak da doğru kabul edilmez. Sadece kararlı durup istediği şeyin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını söylemek yeterli olacaktır.

Şayet gerekirse çocuğa çeşitli alternatifler de sunulabilir. Ancak çocuk, sunulan bu alternatifleri de kabul etmezse bir süre ağlamasına izin vermek gerekir. Ebeveyn, çocuğa kararlılığını ve ağlamaların bir anlam ifade etmediğini hissettirmek için "Ağlaman geçince istersen yanıma gelebilirsin, ben biraz kitap okuyacağım" diyebilir. Böylelikle çocuk ağlamalarının hiçbir işe yaramadığını ebeveynin bu soğukkanlı, gerçekçi ve kararlı tutumuyla görmüş olur.

Altını çizmekte fayda var; iktidar mücadelesindeki küçük kararsızlıklar ve ikna etme çabaları çocuğun ağlamasının şiddetini artırır. Ancak burada hassas bir çizgi vardır; anne babalar iktidar mücadelesine teslim olmayacağı, diye çocuğun 'duygusal yoksunluğa' düştüğü durumları gözden kaçırmamalıdır.

Çocuğun;

**Çocuğa
yanlış
davranışını
gösterirken
'eylem
dili'ni
kullanmak
gerekir**

Çocuk Neyi
Neden Yapar-2

- bir ağrısının olduğu,
- uykusunun geldiği,
- uykudan yeni uyandığı,
- uykusu olmadığı halde zorla uyutulmaya çalışıldığı,
- aç olduğu,
- baskı altında olduğu,
- duygusal boşlukta olduğu durumlardaki ağlamaları duygusal yoksunluktan kaynaklanır.

Örneğin, abisinin kalemını isteyen bir çocuğun o anda uykusu geliyorsa, onun bu ağlamaları yüksek ihtimalle duygusal yoksunluktan olur. Veyahut sürekli oynadığı bir oyuncağıyla arasında duygusal bir bağ kurduğu halde, o oyuncağın başka birine verilmesi durumundaki ağlama yine duygusal yoksunluktan olabilir...

Dahası, bir ebeveynin çocuğa hitabı veya ses tonundaki sertliği de çocuğun duygusal yoksunluk yaşamasına sebep olabilir. Örneğin mutfak çekmecesindeki bıçağa uzanan çocuğa "Bırak çabuk onu!" diye yüksek sesle bağırması, onun anne ile bağının koptuğu korkusuna kapılarak ağlamasına neden olur. Halbuki böylesi yanlış davranışlarda, daha yumuşak bir ses tonu kullanmak ve yanına gelip o davranışın yanlış olduğunu ifade etmek gerekir.

Aslolan çocuğa yanlış davranışını gösterirken 'eylem dili'ni kullanıp yardımcı olmaktır.

Anne babanın çocuğa ihtiyacından fazla ilgi göstermesi, onu çok fazla koruması, aşırı sevgi göstermesi ve her işini yapması çocuğun gelişimine engel olur. Çocuğun yapabileceği işleri yaşı geldiğinde kendisine yaptırmayıp onun yerine ebeveynin yapması, bir süre sonra çocuğun duygusal yoksunluk sınırlarının genişlemesine neden olabilir.

Örneğin 6 yaşına geldiği halde çocuğun ayakkabılarını annesinin giydirmesi doğru değildir. Böylesi bir çocuğun bir süre sonra ayakkabısının giydirilmemiş olması onun duygusal yoksunluk yaşamasına sebep olur. Kendisiyle ilgilenilmediği hissini uyandırır.

Ayrıca bir çocuğa sevgi, ilgi ve alaka göstergesi olarak sürekli oyuncak almak (yahut bir şeyler almak), bir süre sonra baş edilmesi zor duygusal yoksunluklar yaşanmasına zemin oluşturabilir. Yine çocuğu oyuncak almaya alıştırmak, daha sonra alınmayacak oyuncaklarda onun kendini değersiz hissetmesine ve duygusal yoksunluk yaşamasına neden olabilir.

(2) Fizyolojik sebepler

Çocuğun her türlü duygusal ihtiyacı karşılandığı halde ağlamalar kesilmiyorsa, fizyolojik bir sorunun olduğu söylenebilir.

Diş, kulak ve benzeri ağrılar, kan değerlerindeki azalmalar veya artışlar; vitamin eksikliği ve uykusuzluk gibi ihtiyaç halleri çocukta fizyolojik sebeplerden dolayı gerginliğe ve ağlamalara sebep olabilir.

Böylesi bir durumda çocuğun neden ağladığı bulunamazsa doktora başvurulabilir...

Ne yapılmalı?

(1) Çocuğun ağlaması durumunda acele karar vermemek, nedenini algılamaya çalışmak gerekir. Zira ağlamanın kendisi değil, ağlamaya sebep olan kök problem önemlidir!

(2) Çocuğun ağlamalarında önce fizyolojik sebep var mı, diye bakılmalı. İlk etapta çocuktaki ağrı, sızı, açlık ve susuzluk gibi görünür sebeplere yoğunlaşmak gerekir. Eğer fizyolojik bir sebep yoksa iktidar mücadelesi olup olmadığına yoğunlaşılmalıdır.

Şayet bu sebeplerden hiçbiri değilse, çocuğu teselli etmek için yakınlık göstermek gerekir!

(3) Çocuk duygusal yoksunluk nedeni ile ağlıyorsa, ilk iş olarak ebeveyn kendi tutumlarını gözden geçirmelidir.

“Acaba çok mu sert duruyorum?” veya “Bağlanmakta bir problem mi yaşıyoruz?” gibi sorularının cevabına odaklanmalıdır!

(4) Anne baba duygusal yoksunluk ve iktidar mücadelesi arasındaki ince çizgiyi çok iyi bilmelidir. Duygusal yoksunluk iktidar mücadelesi sanılır ve çocuğun ağlamasına izin verilirse, çocuk ile ebeveyn arasındaki bağ zedelenir. Bunun tersi olarak iktidar mücadelesi de duygusal yoksunluk sanılır ve çocuğun istediği yapılırsa çocuğun ağlamalarının şiddeti artar!

(5) Çocuklar 4 yaşına kadar tehlikeli durumlar (prize dokunma, bıçakla oynama vs.) haricinde engellenmemelidir. Tehlikeli durumlarda da çocuğu incitmeden sorun çözülmelidir!

Örneğin; “Oğlum/kızım bıçakla oynamak doğru değil” veya “Prizle oynamak doğru değil” ya da “Başka

birinin saçını çekmek doğru bir davranış değil" şeklinde 'eylem dili' kullanarak çocuğa yaptığı davranışın doğru ya da yanlış olduğunun bilgisi verilmelidir. Eğer çocuğun davranışı yanlışsa, ona doğru olan davranış tarif edilerek problemi çözmesine yardımcı olunmalıdır. Ki bu çocuğun ihtiyacıdır.

Mesela, oyuncasını aldığı için kardeşinin saçını çeken bir çocuk ile şu şekilde diyalog kurulabilir:

"Kızım, bir başkasının saçını çekmek doğru bir davranış değil!"

"Ama o da benim oyuncasını aldı."

"Seni anlıyorum. Birisi senden izinsiz oyuncasını alırsa söyle diyebilirsin: 'O oyuncak benim. Alırken izin almalısın. Lütfen verir misin oyuncasını?'"

"Ben öyle dedim ama kardeşim yine de vermedi!"

"Eğer böyle söylediğin halde problem yine de çözülmediyse bir başkasından yardım isteyebilirsin!"

"Kimden yardım isteyeyim ki?"

"Okuldaysan öğretmeninden, evdeysen babandan veya annenden..."

Bilinmelidir ki çocuğun kendine veya çevreye zarar verme ihtimali olan davranışlarda onu tehdit etmek, azarlamak veya kızmak çocuğun o davranıştan 'geçici' olarak uzaklaşmasını sağlasa da bir süre sonra tekrar aynı davranışa yönelmesine yol açar...

**Çocuk,
4 yaşına
kadar
tehlikeli
durumlar
dışında
engellen-
memelidir**

Soru

Yorum

Çocuğum düştüğünde ve elinden bir şey alındığında ağlıyor...

17 aylık kızım var. Düştüğünde veya elinden bir şey alındığında şiddetlice ağlıyor. Neden böyle yapıyor anlayamıyorum, nasıl davranmalıyım?

Ağlayarak problem çözemeyeceğini görmesi lazım...

17 aylık bir çocuk elinde tuttuğu eşyadan genellikle güven alır ve eşyaya çabucak bağlanır. Bu sebeple bu aylardaki çocukların elinden bir şey almak doğru olmaz. Eğer elindeki mutlaka alınması gereken bir eşya ise o zaman yumuşak bir şekilde konuşmalı ve ona bir alternatif sunularak alınmalıdır. Sanki sihircilik yapar gibi, çocuğun elinden alınan eşyaya “Kayboldu” demek ve dışarıya atıyor gibi yapıp kandırmak doğru olmaz.

Aynı şekilde çocuğunuz düştüğünde canı yanmadığı halde ağlıyorsa ona tebessümle bakın ama çok fazla üzerine düşmeyin. Muhtemelen sizin onu kaldırmanızı bekliyordur. Halbuki 17 aylık bir çocuk kendi de kalkabilir.

Ancak çocuğunuzda ağlayarak sorunlarını çözebileceği kanaati yerleşmiş gibi gözüküyor. Bu ağlayışlara teslim olmayın.

Çocuğumun yanından ayrılınca hemen ağlıyor, ne yapmalıyım?

Çocuğum 5 aylık. Ben odadan azıcık dışarı çıksam ağlıyor. Ağlamamaya nasıl alıştırebilirim?

İlk 5 ay anne-çocuk bağının yoğun olduğu zamanlardır.

5 aylık çocuk annesi ile duygusal bağ içindedir. Anne-çocuk arasındaki bağlanma dönemi devam etmektedir. Dolayısıyla çocuk anneden ayrılacak bir duygusal gelişmişlik içinde değildir henüz.

Böyle bakıldığında çocuğunuzun davranışında anormallik yok. Bu her çocukta görülen normal bir davranıştır. Tavsiyem, yanından ayrılmayın.

4 aylık bir oğlum var. Her şeye ağlıyor. Hiçbir şekilde memnun edemiyoruz kendisini. Ne tavsiye edersiniz?

4 aylık oğlum bizim sınırlarımızı çok zorluyor. Hiçbir şeye memnun edemiyoruz. Ne yemek yediriyor bize, ne de yerinde duruyor. Kucakta sallanmak da, yürümek de hiçbir şey mutlu etmiyor onu. "Acaba başka bir rahatsızlığı mı var?" düşüncesiyle doktora da götürdük, oradan da bir şey çıkmadı. Ne tavsiye edersiniz?

4 aylık çocuğun en büyük ihtiyacı bağlanmadır.

4 aylık bir çocuğun en büyük ihtiyacı duygusal yakınlık ve bağlanmadır. Bu ihtiyaçlar ne kadar karşılanıyorsa o denli keyifli ve mutludur çocuk. Bu aylardaki bir çocuk duygusal ihtiyaçları 'yeterince' karşılanmıyorsa sürekli ağlar ve ebeveynini yorar.

Tavsiyem, çocuğunuzun ağlamalarını ve huzursuzluğunu size verilmiş bir sinyal kabul edin ve bunun duygusal nedenlerine yoğunlaşın.

Zira çocuğunuz böylesi sinyaller vermeseydi onun duygusal ihtiyaçlarından hiç haberdar olmayacaktınız. O yüzden rahatsız olmak yerine ona teşekkür etmeniz gerekir.

Kızım istediği olmayınca ağlıyor. Ne yapmalıyız?

Kızım 7 yaşında. İsteddiği bir şey olmayınca yahut "Şimdi olmaz!" dediğimizde hemen ağlamaya başlıyor. Nasıl davranmalıyız?

Duygusal yoksunluk yaşayan çocuk ağlar.

7 yaşındaki çocuklarda genellikle iktidar mücadelesi daha fazla görülür. Eğer duygusal yoksunluk yaşadığı bir durum değilse, isteklerinin yerine gelmemesi halindeki ağlamalarına teslim olmamak gerekir. Ağlamasına izin vermeli, ağlamaları bittikten sonra sakın şekilde istekleri konuşulmalıdır.

Çocuğun istekleri makulse fakat siz kuralcı tutumunuz nedeniyle bunları yerine getirmiyorsanız, muhtemel ki çocuğunuza duygusal yoksunluk yaşıyorsunuzdur. Unutmayın ki duygusal yoksunluğun giderilmesi ancak çocuğa kucak açmak ve ona yakınlık göstermekle onarılır.

32 aylık kızım sabahları “Anne, işe gitme” diye ağlıyor. Ne yapmalıyız?

32 aylık kız babasıyım. Annesi memur. Doğumdan sonra ilk 4 ay annesi, sonra halası evde baktı. Halası evlenince kreşe verdik. Sabahları annesinden ayrılmak çok zor oluyor. Annesi evden erken çıktığı için “Anne, gitme” diye ağlıyor. Annesi gittikten sonra da “Beni anneme götür” diye ağlıyor. “Tamam” diyorum ama kreşe varınca tekrar ağlıyor. Akşam almaya gidince annesine tavır yapıp küsüyor.

Eve gelince de hareketli ve hırçın davranıyor. Zaman zaman istekleri yerine gelmeyince kendi kolunu ısırıyor dahi oluyor. Ne yapacağımızı bilemiyoruz...

Anne kaybı çocuğa zor gelir...

Çocuk, bağlanma sürecinde anneyi kaybederse veya bağlanmadan ayrılmaya zorlanırsa ya da anne ile bağlanırken başkasına bağlanmak zorunda kalırsa; anne yerine bağlandığı kişi de (hala) kaybolup başka bir yere bırakılırsa (kreş), duygusal yoksunluklar içine düşer. Çocuğun bağlanma döneminde

farklı farklı kişilerle bağlanmaya çalışıp bir türlü bu süreci tamamlayamaması da 'çoklu bağlanma' problemini oluşturur. Muhtemel ki kızınız bir bağlanma sorunu yaşıyor. Ve erken yaştan itibaren farklı farklı kişilerle karşılaşmış olması onun kendini iyi hissetmemesine neden oluyor. Burada size düşen şey; çocuğunuzun bir süre anne ile sürekli birlikte bulunmasını sağlayarak anne-çocuk yakınlığını ve bağlanmasını artırmanızdır. Anneyle kaliteli vakit geçirmesi için zemin hazırlayabilirsiniz.

Gerekirse bir bağlanma terapisi almanızı da öneririm.

ÇOCUK NEDEN KÜSER?

En sık karşılaşılan davranış problemlerinden biri de 'küsmeye' davranıştır. Küsmeye, henüz dünyaya gelmiş bebekten en yaşlısına kadar her yaş döneminde başvurulan bir 'duyguları ifade etme aracı'dır.

Küsmeye, henüz çocukluk döneminde başlayan ve terk edilmezse yetişkinlik döneminde bir problem çözme yöntemi olarak kullanılan anormal bir davranıştır aslında.

Bundandır ki çocuk küsmeye davranışı ile bir problemi çözme eğilimine girdiğinde;

(1) Küsmenin bir problem çözme yöntemi olamayacağı hem sözlü hem de sözsüz (davranış) olarak ifade etmek ve küsererek bir kazanım elde edilmesinin önüne geçmek gerekir.

(2) Ayrıca küsmeye davranışına yol açan aşağıdaki pedagojik sebepler bulunup giderilmelidir.

Küsmeye davranışının pedagojik sebepleri nelerdir?

Çocuğun sergilediği küsmeye davranışının altında pek çok pedagojik sebep olabilir. Küsen bir çocuğun neden küstüğünü öğrenmek için öncelikle bu sebepleri tam manasıyla bilmek gerekir ki doğru müdahale edilebilsin.

Savunma aracı olarak

Çocuk duygusal bağ kurduğu birinden zarara uğrayacağını hissettiğinde kendini kapatabilir; bir savunma aracı olarak da küsmeye başvurabilir.

Örneğin baskın bir çocuğun, duyarlı bir çocuğa "Ne biçim oynuyorsun sen!" diyerek onu oyundan atmasıyla, oyundan atılan çocuğun "Asıl sen ne biçim oynuyorsun!" diyerek oyundan çıkması ve kendini oyun dışına alan çocuğa küsmesi, aynı durumu bir kez daha yaşamamak için kendini emniyete alma hali olarak değerlendirilebilir. Bu hal, çocuğun savunma amaçlı küsmeye davranışdır.

Yahut annesiyle oyun oynarken yenileceğini anlayan bir çocuğun, yenilgiden dolayı oluşabilecek yetersizlik hissini duymamak için "Bana ne, ben oynamıyorum!" diyerek oyunu dağıtıp kalkması, yine savunma amaçlı bir küsmeye davranışı kabul edilir.

Savunma amaçlı küsmeye davranışı sergileyen çocuğu bir süre kendi halinde bırakmak gerekir. Savunma halini kırıp onu konuşmaya zorlamak pedagojik olarak bakıldığında, doğru bir davranış olarak kabul edilmez. Ancak burada küsmenin bir problem çözme yöntemine dönüşmemesi için, bir süre sonra yetişkinin çocukla

hiçbir şey yokmuş gibi konuşması, o küslüğüne devam etse de, onunla iletişimini sürdürmesi gerekir.

Ayrıca yetişkinin, çocuğun küslüğü geçtikten sonra küslüğe sebep olan olayı, akılcı olarak çocukla konuşup küsmek yerine başka türlü problem çözme yöntemlerinin de var olduğunu anlatması gerekir. Bu “Biraz önce sanırım seni incittim. Sen de bana küstün. Küsmek iyi bir davranış değildir. Ben yerinde olsaydım, duygularımı ifade ederdim. Küsüp kenara çekilmekle problem çözülmez. Problemler konuşarak çözülür” tarzında net bir ifade olabilir.

Problem çözme yöntemi olarak

Savunma aracı olarak küsmenin işe yaradığını gören çocuk, bir süre sonra bunu problem çözmede bir yöntem olarak sürekli kullanmaya başlayabilir.

Küsmenin problemleri çözdüğünü ve isteklerini elde etmekte bir araç olarak işe yaradığını gören ve böylelikle küsmeyi öğrenmiş olan çocuk, bu alışkanlığı yetişkinlik yıllarına da taşır.

Böylesi kişiler, özellikle yakın duygusal ilişkilerde süreklilik yeteneğini kaybeder. Eşine, çocuğuna ve arkadaşına sıklıkla küser. Âdetâ kendisinin küsme davranışıyla anlaşılması için çaba sarf eder.

Bu bağlamda bakıldığında, evliliklerde de eşleri birbirinden soğutan, aralarındaki bağa en fazla zarar veren davranış ‘küsmeye’ olarak karşımıza çıkar. Küsen kişi, belki bir süre eşini duygusal olarak yoksun bırakarak küsme davranışının kazanımlarını elde etse de, uzun vadede bakıldığında ‘yokluğuna’ alıştırmaktan başka bir şey olmadığı görülür.

Küsmenin işe yaradığını gören çocuk, sık sık küsme davranışı sergileyebilir

Küsmeye sıklıkla kullanıldığında alışkanlığa dönüşür

Zayıf bir benlik yapısı sonucu olarak

Aşırı gururlu, aşırı kırılabilir, duygusal olarak zayıf; çoğu zaman incitilmiş, aşağılanmış ve değersizlik hissi tatmış olan kişiler, sıklıkla küsmeye davranışına başvururlar. Geçmişte yaşadıkları olumsuz olaylar bilinçaltında çağrışım yaptıkça iletişimi sürdürülemez, yarıda keserler.

Bu çocuklarda da aynı şekilde görülür.

Öğrenilmiş bir davranış olarak

Küsmeye, potansiyel olarak her insanda var olan, sıklıkla kullanılması sırasında alışkanlığa dönüşen bir davranıştır. Küsmeye, en hızlı yayılan davranışlardan biridir. Çocuk; aniden, babadan yahut da arkadaşından dudak büzmeyi, "Bana ne" diyerek omuz silkmeyi hemen öğrenir ve ihtiyaç duyduğunda farkına bile varmadan kullanır.

Dolayısıyla küsmeye davranışı, öğrenilen ve alışkanlığa dönüşen bir davranıştır.

Küsmeye davranışının alışkanlığa dönüşmemesi için ne yapmak gerekir?

Küsmenin alışkanlığa dönüşmemesi için, çocuğun küsmenin işe yaradığını öğrenmemesi gerekir. Bunun için anne baba, küsün çocuğun isteklerini küsmeye esnasında yerine getirmemelidir ki çocuk bunu öğrenmesin. Makul istekler dahi olsa, anne

baba çocuk küsmeyi bırakıp doğal iletişim kurduğu zaman onun isteklerini yerine getirmelidir.

Küsen çocuğu ikna etmeye çalışmak, küsme eylemini sonlandırmak için ısrarcı olmak doğru değildir. Çocuğu bir süre kendi haline bırakıp daha sonra iletişime yeniden geçmek en doğru davranış olur.

Örneğin çocuk "Ben yemek yemeyeceğim" deyip küstü ve sofradan kalkıp gitti. Bunun üzerine anne baba düzenini bozmamalı, hiçbir şey olmamış gibi yemek yemeye devam etmelidir. Çocuğa "İstersen küsme bitince gelebilirsin" diyerek "Senin küsme davranışından etkilenmiyoruz" mesajı vermelidir. Anne baba kesinlikle saldırgan bir tutum içerisine girip baskı ve zorlamaya zemin oluşturmamalıdır.

Ne yapılmalı?

(1) Çocuk küsme davranışını anne babasından öğrenir çoğu kez.

Bu sebepledir ki bir çocuk küsmeyi karşıdaki kişiyi "pişman etme" ya da "terbiye etme" aracı olarak hiçbir zaman görmemelidir. Çocuğun, anne babasının duygularını küserek ifade ettiğine hiçbir şekilde şahit olmaması gerekir ki kendisi de bunu kullanmasın.

(2) Küsmeye sebebiyet vermemek gerekir.

Küsme her ne kadar bir potansiyel olarak doğuştan itibaren her insanda var olsa da küsme kullanıldıkça öğrenilir.

Küsme davranışı sırasında alternatif çözüm yolları konuşularak çocuğa öğretilmelidir ki çocuk bunu bir

**Çocuk,
küsmeyi bir
problem
çözme aracı
olarak
tanımamalı**

yöntem olarak kullanmasın. Küsmeyi savunma aracı olarak kullanmayı öğrenen çocuk, her başı sıkıştığında küsmeye başvurur.

(3) Çocuk küsmüşse üzerine gitmemekte fayda var.

Zira küsen çocuğu ikna etmeye yahut üzerine çok gidip barışmaya çalışmak, küsmeye daha sık müracaat etmesine yol açacağı için en doğru çözüm, çocuk küsse de yetişkinin her şey yolundaymış ve hiçbir şey olmamış gibi, sükûnet içerisinde yaşamına devam etmesidir.

Doğal davranmaya devam etmek, küsme davranışını ortaya koyan bir çocuk için en iyi problem çözme yöntemi olur. Anne baba küsen bir çocuğa inatla karşılık verirse, çocuğu sindirmiş ve onu irade kullanımında yetersiz bırakmış olur.

(4) Küsme davranışını boşa çıkarmak lazım.

Çocuk her ne sebeple olursa olsun küsse de ebeveyn küsmemelidir, çocuğun küsmesine karşı sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşmaya ve günlük yaşamı devam ettirmeye çalışmalıdır.

Böylece yetişkin, küsme davranışının kendini asla etkilemediğini ve küsmenin hiçbir tesirinin olmadığını ortaya koymuş olur.

(5) Adil olmak önemlidir.

Birbirine küsen iki çocuğu barıştırmak için iki çocuğu da sıra ile dinlemek, çocuklardan biri konuşurken diğerinin de kendini savunmaya başlamasına fırsat vermek ve ortaya konulacak çözümün iki çocuk tarafından da kabul edilebilecek makul bir çözüm olmasını sağlamak gerekir. Çocuk küsmeleri uzun sürmez, ancak önemli

olan birbirine küsmüş çocuklara alternatif çıkış yolları göstererek yardımcı olmaktır.

Herhangi bir sebeple birbirlerine küsmüş çocukların ikisine birden tepki gösterip "Bir daha problem çıkarmayın!" demek doğru ve adil olmaz.

(6) Çocuğun problemleri çözmesine yardımcı olmak gerekir.

Problem çözme becerisi olmayan 7 yaş öncesi çocukların problem çözmelerine katkı sağlamak yerine, "Gidin bu sorunu kendi aranızda çözün" demek oldukça yanlıştır. Zira çocuklar birbirleri ile yaşadıkları problemlerde, yetişkinlerden alternatif çözümler duydukça sosyal yaşam becerilerini artırır...

Soru

Yorum

Kızımın arkadaşı küserek ona isteklerini yaptırıyor. Bu durum karşısında ne yapabiliriz?

6 yaşında kızım var, anaokuluna gidiyor. Kızımın sınıfında bir arkadaşı var. Arkadaşı çok hareketli ve etken bir çocuk. Bütün oyunları kendisi yönetmek istiyor, en güzel rolleri kendisi alıyor. Diyelim, prenses olunacaksa kendisi oluyor yahut anne olunacaksa kendisi anne rolünü alıyor. Kızıma ise ya çüce ya da çocuk rolünü veriyor. Kızım önceden arkadaşının her dediğini yapıyordu ve araları da oldukça iyiydi. Ancak son zamanlarda kızım da prenses olmak isteyince arkadaşı onu oynatmayıp küsüyor ve dışlıyor. Kızım arkadaşını hem çok seviyor hem de kendisi güzel rollerde oynamak istiyor. Bu durumda kızıma nasıl yardımcı olabilirim?

Kendisi ile barışık çocuk, mutlu olur.

Öncelikle tavsiyem, kızınızla uzun uzun konuşmanızdır. Arkadaşının küsme davranışı ile neyi amaçladığını net bir dille anlatın kendisine. Onun küserek isteklerini yerine getirmek istediğinden bahsedin. Bu davranışın doğru olmadığını ve küsmenin doğru bir problem çözme yöntemi olmadığını söyleyin.

Ayrıca küsen bir kişinin istekleri yerine getirilirse onun sürekli küsebileceğini anlatın. Kendisinin de küsen arkadaşının her istediğini yerine getirmekle aslında onun sürekli küsmeyi öğrenmesine sebep olduğundan bahsedin.

Son olarak da bundan sonra isteklerini küserek dile getirmesi halinde arkadaşıyla konuşmasını ve “Küserek değil, konuşarak kendini ifade etmeyi öğrenmesini” söylemesini isteyin. Böylece çocuğunuz hem bir problem çözme yöntemi geliştirmiş olacak hem de baskın bir çocuğun karşısında kendini daha iyi hissedecektir. Bu, kızınız ve arkadaşı arasında daha sağlıklı bir iletişimin başlangıcı olacaktır belki de.

4 yaşındaki oğlumun küsme huyu var. Nasıl vazgeçirebiliriz?

4 yaşındaki oğlum doğduğundan beri istekleri olmazsa hemen küsüyor. Kenara çekilip dudak büzüyor. Yaşı küçük olduğu için şu an bir sorun yok gibi. Hatta küserken çok tatlı oluyor diyebiliriz. Ancak “Kalıcı olur mu?” diye endişe ediyoruz, ne yapmalıyız?

Çocuk, küsme davranışının işe yaradığını öğrenirse sık sık küsme davranışına başvurur.

Küsme her çocukta doğuştan var olan bir davranıştır. Önemli olan bu davranışın ortaya çıkmasına yol açacak sebepleri oluşturmamaktır. Herhangi bir sebeple çocuk küsmeye başladıysa, bunun bir işe yaramadığını görmesi gerekir.

Çocuğunuza “Çok yakışıyor” diyerek onun bu davranışını sempati ile karşılamak küsmenin ilerleyen yıllara yayılmasına sebep olabilir. Bu vaziyete getirmemeye dikkat edin yeter.

Kızımın da, eşimin de küsme huyu var. Kızım bu huyunu babasının almış olabilir mi?

10 aylık bir bebeğim var. Kendisiyle ilgilenmeyince hemen bana küsüyor. Şimdilik sorun değil ama ileride bunu alışkanlık haline getirmesinden korkuyorum. Kızım sanırım küsme huyunu babasından almış. Bu durumda ne yapabilirim?

Küsme, bir huy olarak anne babadan çocuğa geçmez.

Küsme, bir huy olarak anne babadan çocuğa geçmez. Yalnızca var olan potansiyeli artırır küsen bir anne babanın varlığı. Sizin eşinizle yaşadığınız problem sırasında ortaya çıkan küsme davranışı, çocuğunuzu küsme potansiyelini kullanmaya iter. Unutmayın ki; küsme her ne kadar bir potansiyel olarak doğuştan itibaren var olsa da, kullanıldıkça öğrenilen bir davranıştır.

Eğer kızınızı küsme davranışından vazgeçirmek istiyorsanız, öncelikle eşinizin bu davranışı bırakması gerekir. İşte asıl çözüm budur.